

KRAJ PROTKANÝ ŽIVOTEM A TVORBOU BOŽENY NĚMCOVÉ

Božena Němcová se narodila pravděpodobně ve Vídni, ale záhy se s rodiči přestěhovala do Ratibořic. Německy mluvící tatínek byl panským kočím, česká matka pracovala na zámku rovněž ve službách vévodkyně Zaháňské.

S rodiči a přibývajícími sourozenci bydlela Barunka nejprve v budově bělidla pod zámkem a později v malém přízemním bytě v hospodářském dvoře. Na rozdíl od bělidla, které bylo po roce 1830 zbořeno, je byt k vidění naproti zámeckému skleníku. Jako knižní Staré bělidlo posloužilo Němcové v její neznámější povídce Babička staré hospodářské stavení patřící panskému dvoru. Tuto malebnou roubenku později zpopularizovala dvě filmová zpracování Babičky (1940, 1971).

Z dopisu Boženy Němcové zaslání sestře Adéle v roce 1856:

Nikdo z vás nevidí milé Ratibořice tak krásnými jako já! Vy vidíte v nich jen prózu skutečnosti, mně zůstaly rájem! Každý kámen, každou květinu vidím ještě, jak byly, dokud jsem byla děvčetem plným obrazivosti.

Božena Němcová, spisovatelka, sběratelka a vynikající vypravěčka, zanechala pro další generace rozsáhlé dílo, které je dodnes součástí zlatého fondu české literatury. Navíc její tvorba i životní osud inspirovaly významné české básníky, sochaře, scenáristy, režiséry i další umělce.

Nejenom Babiččino údolí a Česká Skalice jsou úzce spjaty s dětstvím a mládím naší nejslavnější české spisovatelky. Do své rozsáhlé tvorby zahrнула mnohem více míst, která milovala a natrvalo jí zůstala v jejím srdci i ve vzpomínkách.

Materiál v roce 2014 vydalo Centrum rozvoje Česká Skalice, o.p.s., Křenkova 477, 552 03 Česká Skalice, www.centrumrozvoje.eu

Text: Květa Ležovičová, Milan Horký, Marcela Horká, kresby: Markéta Kejzlarová, mapa a grafické zpracování: Vladimír Prachař, realizace: Tiskárna LD.PRINT, spol. s r. o.

Ratibořický pohádkový kuželník

Historický kuželník v sousedství Panské hospody v Ratibořicích se podařilo obnovit v roce 2012 díky místním neziskovým organizacím v čele s Místní akční skupinou Mezi Úpou a Metují. Objekt, který byl dlouho v havarijním stavu, je v majetku Ministerstva kultury.

Zrekonstruovaný prostor kuželníku slouží od roku 2013 jako informační bod pro návštěvníky Babiččina údolí, jako místo pro dobročinné bazary a pro komorní kulturní akce.

Od června 2014 je v kuželníku umístěna mobilní výstava:

„Báchorky a pohádky spisovatelky Boženy Němcové“

Interaktivní (hravá) výstava je především určena dětem. Sestává z různých výtvarně pojatých panelů a pohádkových postav. Výstava je inspirována pohádkami a báchorkami Boženy Němcové.

Výstavu zrealizovalo Centrum rozvoje Česká Skalice, o.p.s. Projekt finančně podpořila Místní akční skupina Mezi Úpou a Metují a Státní zemědělský intervenční fond z Programu rozvoje venkova.

Babiččino údolí

Označení Babiččino údolí pochází z pera regionálního lékaře, novináře a spisovatele Otakara Jedličky. Přestože jde o pojmenování novodobé, které se vžilo až ve 20. století, dnes s ním zacházíme, jako by bylo s údolím neodlučně spjaté.

S přírodou a podrobnou historií Babiččina údolí se nejlépe seznámíte na naučné stezce, která je 7,5 km dlouhá. Začíná u Barunčiny školy v České Skalici, vede přes tzv. Bažantnici do Ratibořic až k poetickému místu nad řekou Úpou – Rýzmburskému altánu, kde trasa končí.

Silný Ctibor*

Za starých časů se rýzmburský pán rozzlobil na silného ovčáka, jehož potkal ve svém lese s jedlí, vytrženou i s kořeny. Po čase se udatný Ctibor dostal do pánových služeb, stali se přáteli a posléze byl ovčák povýšen až do rytířského stavu.

Rýzmburský altán

Odpočinkové místo, které nechal z rozvalin středověkého hradu Rýzmburku v roce 1798 postavit otec paní kněžny – vévoda Kuronský Petr Biron. V roce 1912 byla stavba kvůli hrozícímu zřícení rozebrána a na kamenné podezdívce byl vybudován dřevěný altán. Z altánu je romantický výhled do Babiččina údolí, dále pak k Boušínu a k Jestřebím horám.

O hluchoněmém děvčátku*

Turyňský rytíř měl hluchoněmou dceru Bětušku. Ta jednoho dne zabloudila v boušinském lese, když spěchala za ovečkami. Klekla u studánky a modlila se. Zanedlouho zaslechla cinkání zvonců a vykřikla. Modlitba ji uzdravila a na onom místě byl postaven kostelíček.

Česká Skalice

Městečko ležící nedaleko Ratibořic, kam denně chodila Božena Němcová (Barunka Panklová) se svými sourozenci do školy. V areálu Barunčiny školy můžeme stále ještě zažít atmosféru let tak dávno minulých. Ve vzorové školní třídě z 19. století, jejíž stavba je inspirována povídkou Pan učitel, jsou vystaveny dobové školní pomůcky, ale i kniha pilných žáků s výslovnou pochvalou pro žačku Barboru Panklovou a její kamarádku Helenu Steidlerovou. V prostředí staré roubené školy se v každoročním červnovém programu lze setkat s panem učitelem, Barunkou i jejími spolužáky.

V době mládí Barunky Panklové se nedaleko městečka nacházel velký rybník, nad nímž vyrostlo ve 20. století vodní dílo Rozkoš – nazývané často východočeským mořem. Břehy i vodní plocha Rozkoše jsou oblíbeným místem k rekreaci, vodním sportům i rybaření.

Rozkoš*

Kdysi dávno založil neoblíbený novoměstský purkrabí Straka z Nedabylic rybník Rozkoš. Za svou bezohlednost vůči lidem, jimž sebral při jeho zakládání pozemky, byl zaklet, aby jím po smrti čert oral do té doby, než se rybník opět promění v pole.

Součástí maloskalického historického areálu je kostel Nanebevzetí Panny Marie, v němž byli roku 1837 oddáni manželé Němcovi – úředník celní stráže Josef a dcera manželů Panklových Barbora. Další významnou institucí, která se v areálu nalézá, je Muzeum textilu s rozsáhlou a zajímavou expozicí, která překvapí nejednoho návštěvníka. Muzeum Boženy Němcové, které se především zaměřuje na život a dílo slavné spisovatelky, se nachází v historické budově Steidlerova hostince.

Součástí tohoto objektu je i reprezentativní Jiřinkový sál, ve kterém se v roce 1837 sedmnáctiletá Barbora Němcová stala královnou prvního jiřinkového bálu. Tradice obrozeňských slavností jiřinek se dochovala s malými přestávkami až do dnešní doby. Od léta do podzimu zdobí historický areál tisíce květů rozvíjejících se v okolí muzejní budovy a čekajících na tradiční výstavu, která spolu s množstvím kulturních akcí bývá pořádána v první polovině září.

Náchodsko – kraj báchorek a pověstí

O báchorkách (pohádkách) se říká, že jsou napůl pravda a napůl výmysl. To však není vůbec pro čtenáře důležité. Především na nich oceňují to, jak vypovídají o daném kraji, historii i jeho obyvatelích. Tento literární útvar je na území Kladského pomezí (okres Náchod) ve velké míře zastoupen především zásluhou spisovatelky Boženy Němcové. V jejím díle se snoubí lidová moudrost, spravedlnost, dobro i humor a navíc jsou psány citlivým lyrickým jazykem, který potěší malé i velké čtenáře.

Devět křížů*

Syn vízmburského pána Heřman se zamiloval do rychtářovy dcery Anežky. Cestou k ní spatřil se svým druhem devět násilníků, kteří Anežku přepadli. V lítém boji oba páni zločince zabil, druhý den je pochovali a vztyčili u cesty devět křížů.

Čarodějnice*

Studnická ovdovělá selka dobře hospodařila na svém statku, za což si vysloužila krutou závist svého okolí. Její děvečka ji u rychtáře označila za čarodějnic. Další její osud byl tragický. Bez soudu zemřela upálením na hranici.

Zlaté kapradí*

V dobách minulých ztoulil náchodský rytíř po ještě větší moci a bohatství. Neuposlechl však všechny příkazy moudré vědmy, jež mu poradila, jak pomocí zlatého kapradí poklad získat. Za svou nenasytost tak zaplatil propadem do zemských hlubin.

* z Náchodských pověstí Boženy Němcové